

Tekst: Ruud Kreton
Foto: Monique de Vrijer

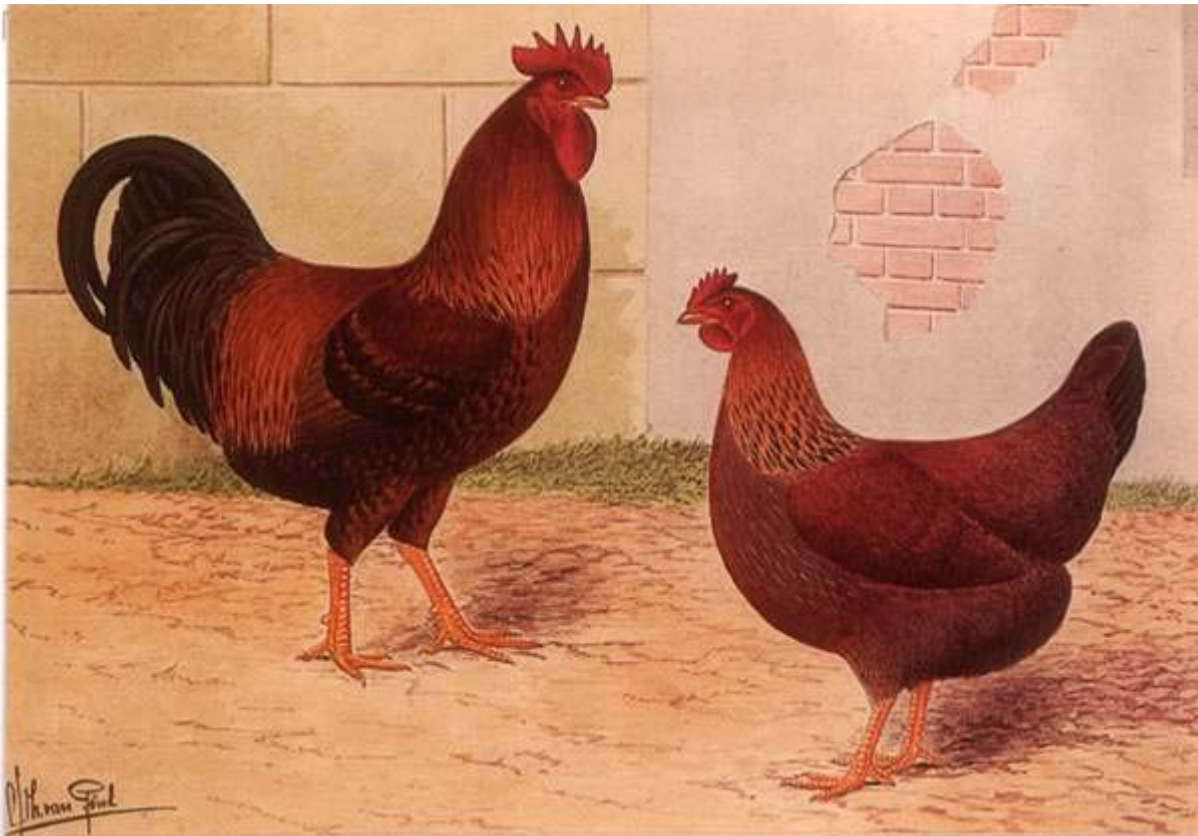
WELSUMERS

Geschiedenis van het Welsumerrras

Met zekere trots kunnen we zeggen dat de Welsumer een Nederlands ras is. Het ras is omstreeks het begin van de vorige eeuw ontstaan in het dorpje Welsum (Ov.) en omliggende plaatsen in de IJsselstreek en was vooral beroemd om z'n grote donkerbruinschalige eieren, welke in die tijd erg gewild waren. Omtrent de voorouders van het ras bestaat geen volledige zekerheid. Het is ontstaan als een kruising tussen toentertijd bestaande boerenkippen en diverse geïmporteerde buitenlandse hoenderrassen. Het uiterlijk van de kip was in die tijd niet van belang en varieerde dan ook sterk. Zo trof men Maleier-, Dorking- en Brahmatypes aan en vermoedelijk heeft men ook Faverolles gebruikt bij het fokken van dit ras, gezien het destijds veelvuldig voorkomen van een vijfde teen. Bovendien vertoonden de oorspronkelijke kippen, die men met de naam Welsumers bestempelde, allerlei kleurschakeringen, evenals de zogenaamde 'boerenkippen' elders. Men trof er bijvoorbeeld dieren met een getekende borst aan; deze kleur en tekening kwamen overeen met die van patrijs Cochins en Wyandottes.

In latere jaren werd opnieuw veel gekruist met Barnevelders, Rhode Island Reds en patrijs Leghorns. Van deze kruisingen voldeed die met de Barnevelders nog het beste, daar de eikleur behouden bleef en de produktie voldoende was. De beide andere kruisingen hadden tot gevolg dat de eikleur lichter werd.

Boven: Tekening van Van Gink, archief A.W. van Wulfften Palthe.

In 1924 verschijnt er een officiële standaard. Deze verschilt niet zoveel van de huidige standaard wat het type betreft. Maar bij de hanen verlangde men toch een bruine borst met wat zwart gevlekte veren aan de flanken. Bij de hennen werden de vleugels diep bruinrood met weinig en zwakke pepering gewenst. In

1925 wordt er gewaarschuwd tegen het bebroeden van de donkerste eieren, omdat die vaak van de slechtste legsters afkomstig zijn. Uit oude bladen blijkt dat er toen twee verschillende foklijnen waren; de één met een dieprode kleur bij de Welssummer hennen en de andere met een lichtere kleur. De lichte (gele) voerden meer bloed van de patrijs Leghorns); dit waren de beste legsters, maar dit ging ten koste van de eikleur. De eieren van de donkere (donker grijsbruin) hennen hadden de beste ei-kleur. Na 1928, toen de 'Nederlandsche Vereeniging tot Verbetering van het Welssummer Hoenderras' werd opgericht, ging men aandacht besteden aan type en kleur. Hoewel er eerst nog hevig verschil van mening bestond over de juiste kleur van de Welssummer, werd uiteindelijk toch gekozen voor de roodpatrijs kleurslag; een kleur die bij geen enkel ander hoenderras voorkomt.

In 'Kleinveewereld' 1935 schrijft C.S.Th. van Gink: "De Welssummer is als tentoonstellingshoen minder geëgend,

wellicht tot geluk van het ras. De uniformiteit van type is weinig vooruit gegaan. De Welsummer neemt een unieke plaats in en is als legster van donkerbruine eieren onovertroffen. Er is een standaardafbeelding gemaakt in overleg met fokkers en keurmeesters. Het type geeft een gemiddelde weer van de beste exemplaren."

De Welsummer heeft zich na de opkomst van de moderne legkippen niet als nuthoer kunnen handhaven en wordt nu uitsluitend nog als sportras gefokt.

Welsumers over de grenzen

Na het Eerste Wereld Pluimveecongres en Tentoonstelling in 1921 te Den Haag, werden de Welsumers ook bekend in het buitenland en trokken daar zeer de aandacht door de grote koffiebruine eieren. Velen lieten zich verleiden de beste dieren tegen hoge prijzen te verkopen.

In 1923 werden in Duitsland de eerste Welsumers geboren uit geïmporteerde broedeieren. Het allegaartje aan kuikens was een teleurstelling, maar toen de hennen volwassen waren, legden ze allen weer de fraaie donkerbruine eieren. Later volgden importen van fokdieren. In 1928 werd het ras in Duitsland erkend en het jaar daarop werd de Duitse speciaalclub opgericht. In 1937 worden op de Junggeflügelschau te Hannover 54 Welsumers ingezonden; uniform van type en goed van kleur. Foto's uit die tijd bewijzen dat zo'n SG-hen ook nu niet zou misstaan op de show.

In Duitsland zijn ze ook erkend in geelpatrijs en in zilverpatrijs. Het huidige Duitse type is langer van lichaam en staart, welke laatste opvallend laag wordt gedragen.

Rechts: Jonge hen, goed zichtbaar is de onderbroken tekening in de halsveren.

In 1928 importeerden Engelse fokkers Welsumers, die in 1930 in de Engelse standaard werden opgenomen. In 1935 werden Welsumers tot 'beste nuthoer' van de show in Birmingham uitgeroepen. Er ontstonden silver duckwing Welsumers (zilverpatrijs). In de dertiger jaren ontwikkelde men in Engeland autosexende rassen door middel van het invoeren van de koekoekfactor. Hierdoor is bij de ééndagskuikens het dons van de haantjes veel lichter dan bij de hennetjes (z.g. scheikuikenteelt). Ook de Welsumers werden omgefokt tot autosexend. Deze 'Silver Welbar' had niet alleen de koekoekfactor maar ook de zilverfactor meegekregen. De Welbar werd niet populair en heeft de originele

Welsumers niet verdrongen, maar het aantal Welsumers is in de loop der jaren op de shows wel sterk verminderd.

Rasbeschrijving:

De Welsumer is levendig van aard en hoewel het een fors ogend, diep gebouwd hoen is, is het zéker geen zwaargewicht; een jonge hen zal ongeveer 2 kg wegen, een oude haan 3 kg. De hals wordt rechtop gedragen en de kop toont wat klein, ook de enkele kam en de kinlellen zijn niet zo groot. De rug is middellang en vlak. De hen moet een goed ontwikkelde legbuik hebben. De hennestaart is wat kort en puntig, die van de haan is sierlijk en goed ontwikkeld. De poten zijn geel. De enige erkende kleur is roodpatrijs en het blijft ook bij één kleur, is de unanieme mening van de club.

Links: Hollands welvaren, deze Welsumer haan van de boerderij.

Foto: Monique de Vrijer

De kleurslag roodpatrijs

Roodpatrijs is een kleurslag alleen voorbehouden aan de Welsumer. De patrijskleur zoals die bij de Welsumer voorkomt heeft het grote voordeel, in tegenstelling tot alle andere patrijskleurige rassen, dat men uit één foktoom zowel goede standaardmatige hanen als hennen kan fokken. Men is niet verplicht om aparte hanen- of hennenfoktomen aan te houden. Het verschil met 'gewoon'

patrijs vindt men hoofdzakelijk bij de haan. Bij de roodpatrijs haan zijn alle gouden veerdelen veel intensiever gekleurd dan bij patrijs en in de hals en het zadel wordt nauwelijks tekening gewenst. Bovendien is het zwart van de borst, buik en dijnen iets met bruin doormengd. Ook de halsveren van de hen hebben slechts matige schachtstreep-tekening, net als de hals- en zadelferen van de haan. De halsveren zijn niet intens zwart getekend en worden tevens onderbroken door de grondkleur. De hennen hebben een fijne, zwartachtige pepering op een roodachtig-koffiebruine grondkleur, en ook de zalmkleurige borst is wat roder dan bij de normale patrijskleur. Echte kenners noemen deze rode kleur "gloed".

Rechts: Welsumer haan, Duitsland.

De Duitse interpretatie van de kleurslag roodpatrijs wijkt wat af van de Nederlandse. De belangrijkste verschillen zijn de lichte veernerven op rug en vleugels bij de hennen, wat in Duitsland verplicht is maar wij in Nederland niet willen, en de andere borsttekening van de hanen, nl. donskleur grijs, dan een gedeelte bruin en tenslotte een zwarte lover op het veereinde. Verder is de grondkleur wat donkerder rood, vooral bij de krielen, zó erg dat de zwartachtige pepering nauwelijks meer zichtbaar is. Het streven is om op den duur de verschillen tussen de Nederlandse en Duitse Welsumers zo veel mogelijk op te heffen.

Links: Roodpatrijs krieltaan, Frankrijk. Wat roder dan wij in Nederland wenssen. Foto: Bernard MAGNI

Fokken

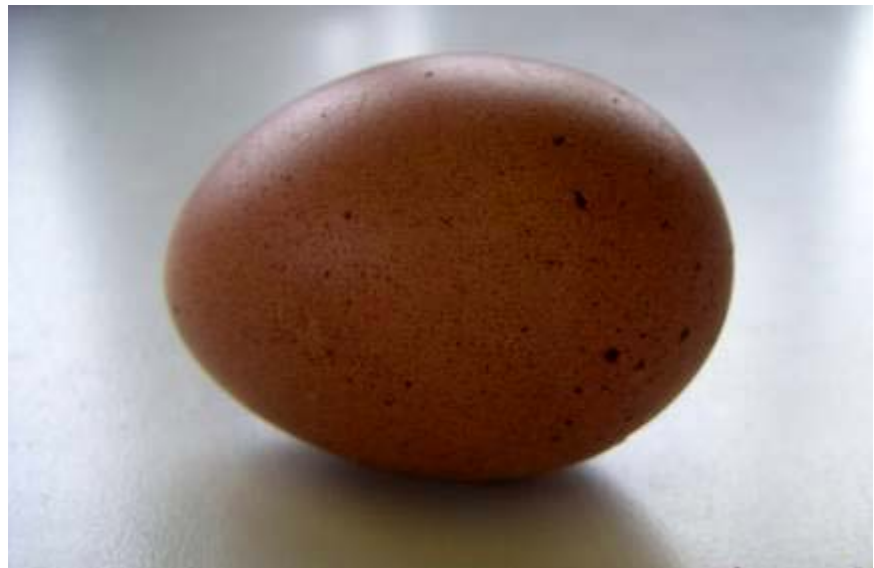
Er is geen aparte hanen- en hennenfoktoom nodig bij deze unieke kleur. Het beste resultaat wordt bereikt door het juiste evenwicht tussen zwart en bruin, een kwestie van uitproberen, noteren, observeren en leren van andere fokkers. Zo hangt het van de hennen af welke haan je moet gebruiken voor de fokcombinatie. Hebben de fokhennen rode (ongepeperde) veren op de vleugels, gebruik dan de haan met de zwartste borst; de dochters van deze hanen hebben goed gepeperde veren op de vleugels. Te scherpe tekening in hals en zadel is ongewenst, ook bij de hennen. Maar je moet je niet alleen blindstaren op de kleur; type, de kop en kam, de staartdracht en de gele benen zijn kenmerken die je niet mag verwaarlozen.

De Welsumers worden zelden of nooit broeds, de krielen af en toe.

Het Welsumer ei

Vanaf het begin der twintiger jaren van deze eeuw staat ons land bekend als een der grootste eier-exporterende landen in West-Europa. Het was dus niet verwonderlijk, dat toen voor het eerst er grote zeer donkerbruine eieren op de eiermarkten werden aangevoerd, daarvoor hogere prijzen betaald werden. Vooral toen bleek dat ook het buitenland zeer op dat soort eieren gesteld was. Vanaf dat moment werden door de kippenhouders, voor alles uit financiële overwegingen, juist die hennen voor de fok uitgezocht die grote bruine eieren legden, ongeacht hun type of kleur. Type en kleur interesseerde in die tijd de gewone boer/pluimveehouder niet, slechts de grote bruine eieren die veel geld opbrachten waren belangrijk.

Uiteindelijk besloten toch enige fokkers uit Welsum en omgeving wat meer uniformiteit in de aldaar gehouden, bruine eieren leggende hoenders te

brengen. De aanwezige rasloze kippen werden door hen in een bepaalde richting gefokt. Bij deze gerichte fok was bovenal belangrijk: de vererving van het grote koffiebruine ei met de diep donkerbruine spikkels. Dit is ongetwijfeld de meest opvallende en waardevolste eigenschap van de Welsumers. Laat dit in de toekomst daarom ook zo blijven.

De eieren van onze Welsumers zijn meer gespikkeld en gevlekt dan de Barneveldereieren die glimmend effen bruin zijn. Ook op de vroeger veel gehouden eierkeuringen werd de voorkeur gegeven aan Welsumer eieren met een bruine grondkleur met zeer intens bruine spikkels of vlekken, en een gewicht van 65 - 70 gram. De donkerbruine kleur van de eieren wordt gevormd door Porphyrine, dit is een zeer donkerroodbruine stof.

Deze kleurstof wordt door kliertjes langs het laatste kalkvormende gedeelte van de eileider met de kalksubstantie op het ei gebracht. De stippen en vlekken op de eieren zijn plaatsen waar de kleurstof zeer dicht opeengehoopt is. Daar de klier die de bruine kleurstof produceert het tempo van een vlot leggende hen niet bij kan houden, worden naar gelang de hen meer legt, de eieren steeds lichter gekleurd. Opmerkelijk is in dit verband dat de donkere stippen en vlekken het langst hun intensiteit behouden, zodat de hennen na een tijd een lichtgekleurd ei met bruine spikkels of vlekken leggen. Dit lichter worden van de eikleur eist van de Welsumerfokker voorzichtigheid bij het uitzoeken van broedeieren in het voorjaar. In het voorjaar kunnen de lichtst gekleurde eieren van hennen zijn, die ze nooit bruiner gelegd hebben, maar ook zeer goed van zeer krachtig leggende hennen, die met een donker ei begonnen zijn. Deze laatste zijn waardevolle broed-eieren en we zullen dus al in de herfst en de winter onze fokhennen moeten uitzoeken.

Er zijn nog altijd fokkers die enkel selecteren op de bruine eikleur en niet zo zeer op het uiterlijk van de kip. Zij showen dan niet met hun kippen, maar met de eieren; de eierkeuring is een vast onderdeel van de Welsumerclubdag. Zo kan men ook op een andere wijze plezier hebben in de hobby.

Rechts: Welsumer kriel hen (NL)
Foto: Aviculture Europe

Welsumer krielen

De Welsumer krielen zijn eerst in Engeland ontstaan, uit kruisingen tussen Oud Engelse Vechtkrielen, Rhode Island Red krielen en klein gebleven Welsumers. Later zijn ze in Duitsland vervolmaakt, m.b.v.

Duitse krielen, Wyandottekrielen en Red krielen. De huidige krielen staan op een hoog peil. Gestreefd wordt naar zo klein als praktisch mogelijk, waarbij de gelijkenis met de grote Welsumer zwaarder weegt dan de afmeting.

**Links: Welsumer krielhaan, geelpatrijs, Frankrijk.
Foto: Bernard MAGNI**

**Rechts: Welsumer krielhaan
zilverpatrijs, Frankrijk.**

Foto's: Bernard MAGNI

Zoals te zien op de foto's zijn er in Duitsland, Engeland en Frankrijk meerdere kleurslagen bij de Welsumer en de Welsumer kriel erkend, namelijk roodpatrijs, geelpatrijs en zilverpatrijs. Bij de Nederlandse krielen is roodpatrijs echter de enige erkende kleur, en wat betreft de Speciaalclub blijft het ook bij één kleur. Het type-verschil tussen Duitse en Nederlandse

Welsumerkrielen is veel minder opvallend dan bij de groten.

Links: Welsumer krielhen zilverpatrijs, Frankrijk.

Rechtsonder: Welsumer krielhen, geelpatrijs, Frankrijk.

Foto's : Bernard MAGNI

Krieleieren

De eieren van de Welsumerkrielen zijn ook bruin, maar helaas niet zo donker van kleur als die van de grote Welsumers. Het gewicht bedraagt 40 - 45 gram, een mooi ei voor gebruik in de keuken, voor kinderen en ouderen die wat minder eieren eten. De krielen leggen over het algemeen zeer goed, zo'n 150 tot 200 eieren per jaar.

Kuikens

De Welsumer kuikens zijn autosexend. Dat wil zeggen: men kan al direct na het uitkomen verschil zien tussen haantjes en hennetjes. Zodra de kuikens onder de kloek of in de broedmachine droog geworden zijn, kan men vaststellen dat

Welsumer kuikens niet gelijk van kleur zijn. Ze zijn allemaal donkerbruin gestreept op een lichtere ondergrond, maar er zijn scherp getekende kuikens met een oogstreep of teugel en kuikens die iets lichter zijn en deze scherpe streep achter het oog missen; het is daar dan iets vager bruin of er is alleen een donkere stip zichtbaar. De kuikens met de krachtige oogstreep zijn de hennen, de iets lichtere kuikens de hanen. Jammer genoeg zijn niet alle kuikens zo duidelijk getekend, zodat er altijd twijfelgevallen overblijven.

Links: Welsumer kuikens. Foto Ruud Kreton

De Welsumer Club

Op zaterdag 1 november 1969 werd tijdens de 'Gallinova' tentoonstelling te Barneveld de 'Welsummerclub' opgericht. Sinds de oprichting van de club heeft het ras een nieuwe start gemaakt en een gestadige groei te zien gegeven. De Welsumer en Welsumerkriel zijn een goede en graag geziene gast op praktisch iedere tentoonstelling in het land geworden.

Voor meer informatie: Welsumerclub, secr. P. Bouw, Brinkenweg 26, 6721 ZC Bennekom, tel.: 08389-16789.

Frans foto's: met dank aan Bernard MAGNI. <http://www.catalogue-fr.com/portail/index.php>

Copyright ©2006 Aviculture-Europe All rights reserved by VBC

